

บทความวิจัย

การปฏิรูปการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบัน
พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
Education Reform of the Academic Institution under
Administration of The Praboromarajchanok Institute,
Ministry of Public Health.

สาธิตา เมธนาวิณ* กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร)

ทพญ.ทิพาพร สุไมซ์ด* วทบ. (ทันตแพทยศาสตร์)

อลิสสา ศิริเวชสุนทร* สคม.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิรูปการจัดการศึกษา ของสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่มียุทธวิธีดังนี้ 1. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ให้มีการผสมผสานความรู้เข้าสู่บริบทจริงของปัญหาสุขภาพของประชาชน ควบคู่กับการพัฒนากระบวนการคิดและสร้างทัศนคติที่ดีในตัวผู้เรียน 2. พัฒนาอาจารย์ผู้สอนให้มีความสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และ 3. สร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปใช้ในการสอน กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก 18 แห่ง ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ ผลลัพธ์จากการปฏิรูปการจัดการศึกษาพบว่า 1) อาจารย์ผู้สอน มีการเปลี่ยนแปลงมากในความคิด และทัศนคติ คือการมีมุมมองที่กว้างขึ้น เห็นหรือรู้ต่างไปจากที่เคยรู้ และการเปลี่ยนแปลงทางการใฝ่รู้ 2) นักศึกษา มีมุมมองที่กว้างขึ้น รู้จักรับฟัง แสวงหาความรู้ ความจริง และไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นด้วยเกณฑ์ของตัวเอง

คำสำคัญ การปฏิรูปการจัดการศึกษา การศึกษาแนวบูรณาการ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ตามสภาพจริง การพัฒนาความคิดและทัศนคติของผู้เรียน

Abstract

The research aims to study education reform of academic institutions under the Praborommarajchanok Institute through 3 approaches: firstly, developing an integrated curriculum consolidating knowledge and current situation of public health problems along with the development of thinking process and good attitude for students;

* นักวิชาการสาธารณสุข สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

secondly, improving teachers' ability to manage an integrated learning activities; and thirdly, creating new knowledge for teaching. The research samples are consisted of the volunteers among teachers and students in 18 institutions under the Praborom-marajchanok Institute. The outcomes of the reform are: 1) substantial change in lecturers thinking and attitude. Lecturers have widened their views by seeing and perceiving thing differently and ready to seek knowledge on self improvement and outside learning; 2) Learners improve their vision, learn to listen to others, seek for the truth, and not judge others from personal criteria.

Key Words: Education Reform, Integrated Education, Learner Centre, Authentic Learning, Develop Learners' Thinking and Attitude

ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันการทำงานของบุคลากรทางสุขภาพที่อยู่ในระบบบริการส่วนใหญ่มักให้บริการโดยดูแลรักษาโรคมากกว่าดูแลคนทั้งคน และยังขาดทักษะที่เป็นความสามารถในการคิดได้ด้วยตนเอง ทำให้เน้นการทำงานตามตัวชี้วัดมากกว่าการทำงานเพื่อแก้ปัญหาด้านสุขภาพของบุคคลและชุมชน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นหนักไปทางการเรียนรู้ด้านเทคนิคที่ได้มาตรฐานตามตำราคือ สามารถปฏิบัติงานตามหลักการ หรือ ทฤษฎีที่กำหนดได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าการพัฒนาด้านความคิดให้ “คิดเป็น”

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขมากกว่า 60 ปี มีวิทยาลัยในสังกัด 37 แห่ง ทั่วประเทศ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และมีความพยายามที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาในสังกัดมาโดยตลอด ทั้งนี้ ทิศทางของ

การพัฒนาการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการพัฒนาตามปรัชญาการสาธารณสุขแนวใหม่ ซึ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการบริการแบบองค์รวม เพื่อผลิตบุคลากรให้สามารถทำงานได้สอดคล้องกับระบบสุขภาพแนวใหม่กล่าวคือ มีความรู้และสมรรถนะเชิงวิชาชีพ มีวิจารณญาณและความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของความเข้าใจมนุษย์และสังคมที่เป็นจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ และพัฒนาการให้บริการสุขภาพได้ตรงตามความต้องการของประชาชน

การจัดการศึกษาแนวใหม่ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้เข้าใจความเป็นมนุษย์ กระบวนการสอนจึงเป็นการนำแนวคิดของสุขภาพแนวใหม่และศาสตร์ทางสังคมและความเป็นมนุษย์ (วิชัย โปษยะจินดา, 2550 : น.3-10) บูรณาการเข้าสู่การศึกษาตลอดหลักสูตร ถึงแม้ว่าสถาบันพระบรมราชชนกมีหลักสูตรบูรณาการและเน้นชุมชนที่เป็นแม่บทแล้วตั้งแต่ปี

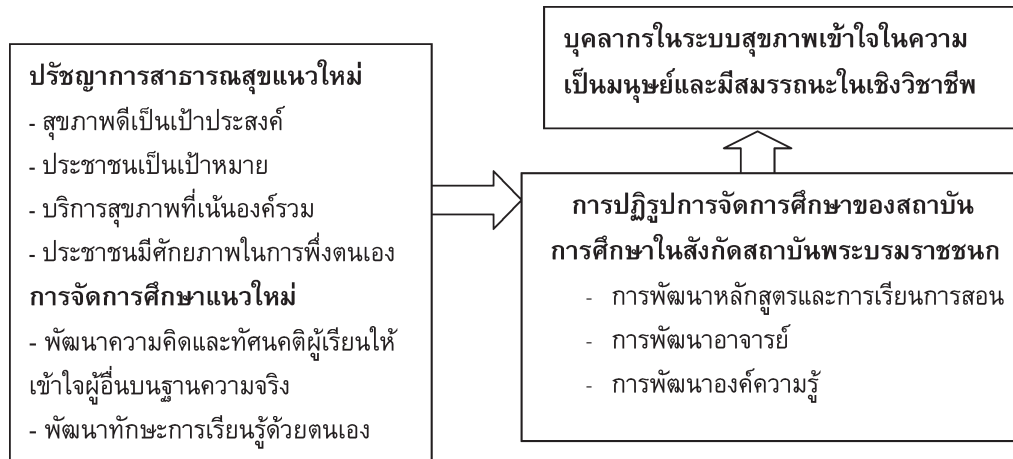

พ.ศ.2545 แต่การนำหลักสูตรไปใช้ของวิทยาลัยในสังกัด 37 แห่ง ยังไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด เพราะอาจารย์ต้องมีความพร้อมทั้งความเข้าใจในแนวคิด หลักการสร้างสุขภาพภายใต้ปรัชญาการสาธารณสุขแนวใหม่ และมีขีดความสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งการพัฒนาอาจารย์เป็นหัวใจสำคัญเพื่อนำไปสู่การเรียนการสอนตามเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ที่เริ่มด้วย

ตนเองจากการสอนแนวใหม่ในรายวิชา ต่อเนื่องกันไปแต่ละกิจกรรมคล้ายเฟืองที่ละตัวที่ช่วยกันขยับเขยื้อน จนเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ระดับสถาบัน ทำให้เกิดการปฏิรูปการจัดการศึกษาทั้งองค์กรในที่สุด

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิรูปการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร อาจารย์และนักศึกษา ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 37 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง อาจารย์และนักศึกษา ของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 18 แห่งที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แบบบูรณาการ

2. แบบประเมินศักยภาพตนเองของอาจารย์เกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

3. แบบสัมภาษณ์อาจารย์ เกี่ยวกับการปรับทัศนคติและพัฒนาความคิด

4. แบบบันทึก ทั้งแบบบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง แบบบันทึกการสัมภาษณ์และการสังเกตการบันทึกที่ได้จากอ่านบันทึกการสอนของอาจารย์ และบันทึกการเรียนรู้นักศึกษา รายงานต่างๆ ของนักศึกษา

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตั้งแต่เริ่มโครงการโดยการสังเกตการสอนของอาจารย์ การสัมภาษณ์อาจารย์ นักศึกษาและผู้บริหาร วิทยาลัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สอนและที่ปรึกษาโครงการฯ การอ่านบันทึกการสอนของอาจารย์ และบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน รายงานต่างๆ ของนักศึกษา การนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานของวิทยาลัย และการประชุม สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำสรุปรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

ระยะเวลาทำวิจัย 5 ปี ระหว่างเดือนมกราคม 2547- 2552

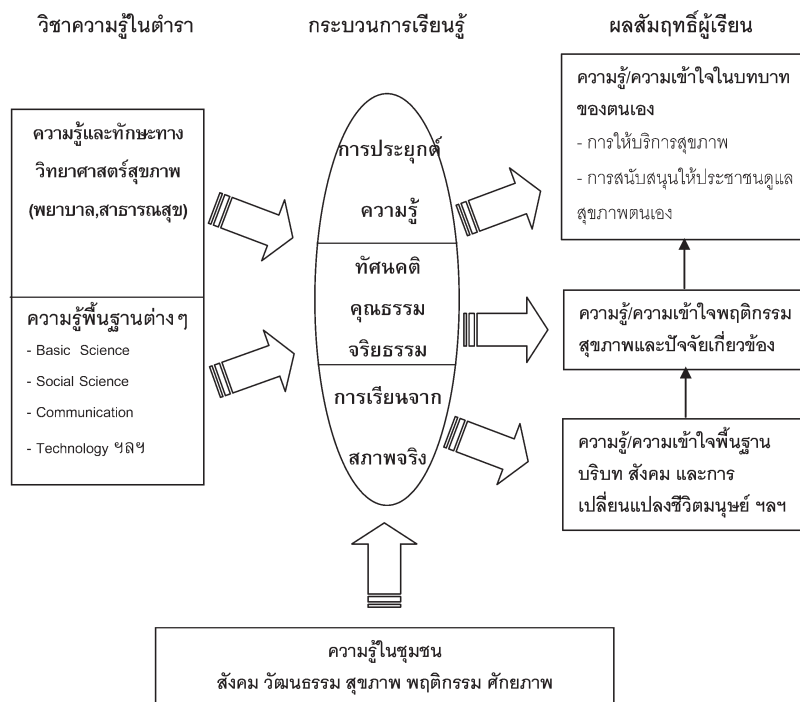
กิจกรรมการพัฒนา ประกอบด้วยการพัฒนา 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการ

การเรียนการสอน

การบูรณาการทั้งเนื้อหาด้วยกัน อีกทั้งเนื้อหาและกระบวนการ การวางระบบการจัดการศึกษาให้นักศึกษาแต่ละชั้นปีมีความรู้และเข้าใจในความรู้พื้นฐานต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ และความรู้ ทักษะเชิงวิชาชีพ ผสมผสานกับความรู้และความเข้าใจในมนุษย์และสังคมตามสภาพจริง โดยวางน้ำหนักแตกต่างกันในแต่ละวิชา แต่ละชั้นปี และตั้งแต่ระดับความเข้าใจพื้นฐานไปถึงระดับที่ซับซ้อน

เน้นเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเอง (authentic learning) ผสมผสานวิธีการสอนหลากหลายให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยทักษะและความชำนาญของอาจารย์ (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน

2. การพัฒนาอาจารย์ กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย

- การอบรมเพื่อปรับทัศนคติต่อการเข้าใจสภาพจริง เรียนรู้ความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตและความหมายของสุขภาพในมุมมองของประชาชน ทำให้เข้าใจผู้อื่นและมองเห็นข้อจำกัดของตนเองมากขึ้น นำมาซึ่งการควบคุมตนเองและการปรับกระบวนการทัศนคติในการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาทัศนคติต่อการเรียนรู้ของตนเอง

- การศึกษาชุมชน เป็นการพัฒนาอาจารย์โดยใช้หลักการของการศึกษาสภาพจริง เพื่อพัฒนาทักษะและเข้าถึงปัญหาสุขภาพและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

- การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการปรับความคิดให้ “คิดเป็น” และ “เข้าใจผู้อื่น” เป็นการสอนให้เข้าถึงความเป็นมนุษย์และความเชื่อมโยง ได้แก่ การออกแบบการเรียนการสอน การกำหนดเนื้อหาสาระ ทักษะการชี้ประเด็น วิเคราะห์และเชื่อมโยง ทักษะการอ่านความคิดและประเมินระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน การกระตุ้นการอยากเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

3. การพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย

- การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสาระสภาพความเป็นจริงในสังคม ชุมชน ทั้งในลักษณะบุคคล และกลุ่มคน จนได้ข้อสรุป (conceptualization) ในประเด็นสุขภาพและ

พฤติกรรม การดูแลสุขภาพของบุคคล กลุ่มคน ภายใต้บริบทของบุคคลและกลุ่มคนนั้น และนำสาระที่ได้มาสู่การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

- การสร้างองค์ความรู้ด้านสุขภาพที่ได้จากประสบการณ์การเรียนการสอนแบบบูรณาการ การศึกษาชุมชน และการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานและปัญหาด้านสุขภาพของบุคคล กลุ่มคนและชุมชน พฤติกรรมของผู้คนในสังคม หรือวิถีดำเนินชีวิต ทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ การเรียนรู้และทักษะของชาวบ้าน บทบาทและพัฒนาการของระบบบริการและบทบาทและศักยภาพของสังคม ชุมชน และสร้างเป็นสาระการเรียนรู้ นำมาสู่การจัดการความรู้ และการนำเสนอสู่สาธารณะ

ผลการวิจัย

จากการดำเนินงาน ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์หลักดังนี้

1. การปฏิรูปการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

1.1 การพัฒนารูปแบบ “**การศึกษาแบบบูรณาการ**” ที่มีกระบวนการสร้างบัณฑิตให้เป็น “คนดี คนเก่ง และมีความสุข” สามารถแสดงบทบาทในการสร้างสุขภาพร่วมกับประชาชนและชุมชนได้อย่างแท้จริง คุณลักษณะสำคัญของบัณฑิต ได้แก่ ความรู้และสมรรถนะเชิงวิชาชีพ มีวิจรณ์ญาณและความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของความเข้าใจมนุษย์และ

สังคมที่เป็นจริง หลักสำคัญที่เป็นข้อค้นพบคือ การนำแนวคิดของสุขภาพแนวใหม่และศาสตร์ทางสังคมและความเป็นมนุษย์ (social science & humanity) บูรณาการเข้าสู่การเรียนการสอนตลอดหลักสูตร

1.2 กระบวนการเรียนการสอนมีการปรับใช้แนวคิดที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ข้อค้นพบที่สำคัญได้แก่ การเปิดโลกทัศน์และปรับทัศนคติของผู้เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพจริง (authentic learning) พัฒนาการเรียนรู้ชีวิตจริงด้วยกระบวนการศึกษาชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์โดยไม่ยึดตำราหรือทฤษฎีหรือคำตอบของครูเป็นตัวชี้นำ

2. การประเมินผลลัพธ์

2.1 ผลการประเมินตนเองของอาจารย์ผู้สอน

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านความคิดและทัศนคติต่อตนเอง

พบว่า การเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้นมากสูงที่สุด ได้แก่ การมีมุมมองที่กว้างขึ้น เห็นหรือรู้ต่างไปจากที่เคยรู้ รองลงมา ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และเตือนตนเองให้มองคนอื่นโดยไม่เอาตัวเองเป็นเกณฑ์ตัดสิน ไม่ด่วนตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งทันที (รูปที่ 3) ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการเรียนสภาพจริง ทำให้เห็นสิ่งที่ตนเองไม่เคยรับรู้ เกิดการประจักษ์ด้วยตนเอง

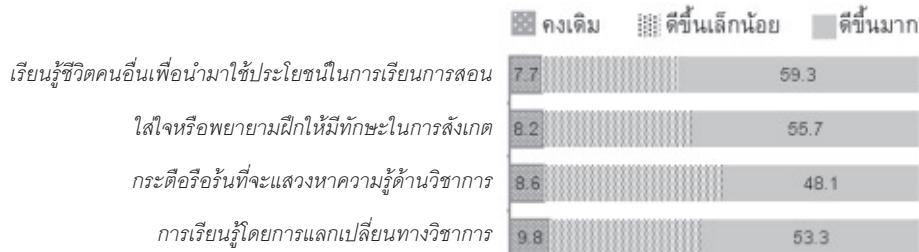
รูปที่ 3 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์ประเมินตนเองด้านความคิดและทัศนคติ (ตัวอย่าง 202 คน)

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านการ
ใฝ่รู้
การประเมินสาระที่แสดงถึงการ
ใฝ่รู้ เช่น ความใส่ใจ การกระตือรือร้นในการ

แสวงหาความรู้ ทั้งด้านการพัฒนาตนเองหรือ
การเรียนรู้จากภายนอกเพื่อสร้างทักษะให้
กับตนเอง อาจารย์รายงานว่าคงเดิมไม่แตก
ต่างกันระหว่างร้อยละ 7.7-9.8 แต่ทุกสาระ

รายงานว่าเพิ่มขึ้นมากเกินไปครั้ง ยกเว้นประเด็น
กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ด้านวิชาการ ที่

ร้อยละเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ 48.1 (รูปที่ 4)

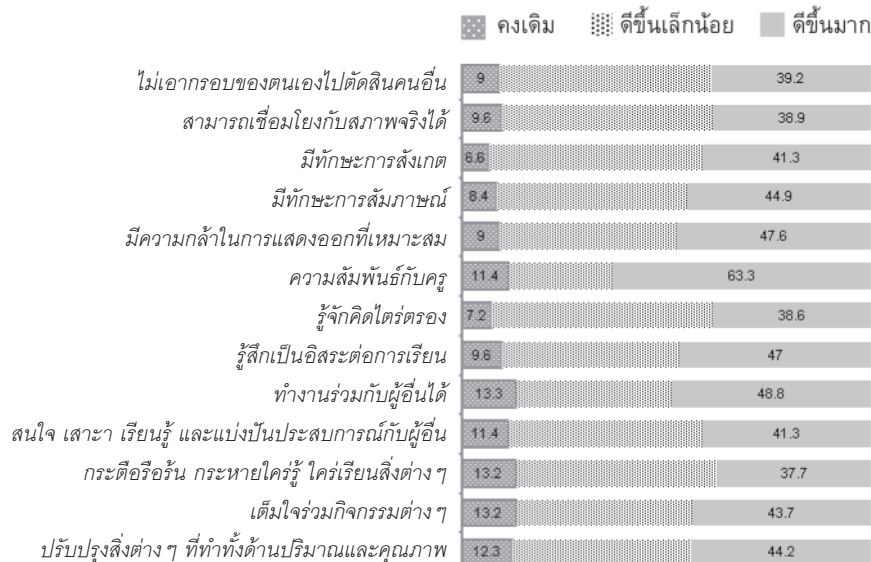

รูปที่ 4 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์ประเมินตนเองด้านความใฝ่รู้ (ตัวอย่าง 202 คน)

2.2 ผลการประเมินนักศึกษาโดย อาจารย์ผู้สอน

การรับรู้ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาพบว่า
ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน
ดีขึ้นมากถึงร้อยละ 63.3 สำหรับประเด็นที่

เกี่ยวกับการแสดงออก ได้แก่ รู้สึกเป็นอิสระต่อ
การเรียนรู้ มีความกล้าในการแสดงออกที่เหมาะสม
และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีรายงานที่ดีขึ้นมาก
ในระดับรองลงมา ร้อยละ 47.0, 47.6 และ 48.8
ตามลำดับ (รูปที่ 5)

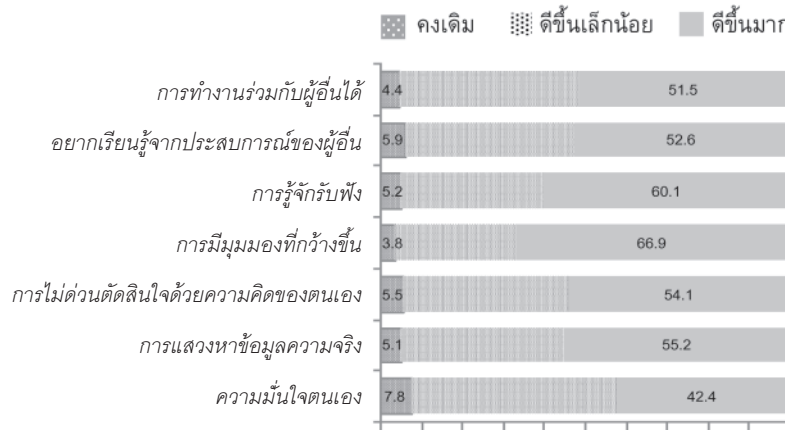
รูปที่ 5 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่อาจารย์ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (ตัวอย่าง 202 คน)

2.3 ผลการประเมินตนเองของนักศึกษา

ผลการประเมินความคิดเห็น พบว่า ในส่วนการพัฒนาตนเองจากการเรียนแบบบูรณาการ

ส่วนใหญ่ประเมินดีขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่พัฒนามากที่สุดคือการมีมุมมองที่กว้างขึ้น และการรู้จักรับฟัง การแสวงหาความจริง (ไม่คิดเอาเอง) การไม่ด่วนตัดสินผู้อื่น (รูปที่ 6)

รูปที่ 6 ร้อยละการเปลี่ยนแปลงที่นักศึกษาประเมินตนเอง (ตัวอย่าง 3,227 คน)

อภิปรายผลการวิจัย

1. เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นงานพัฒนาที่สร้างคน โดยเฉพาะเมื่อเป้าหมายต้องการผลผลิตเชิงนามธรรมและมุ่งเน้นคุณภาพตามพื้นฐานแนวคิดสุขภาพแนวใหม่ ต้องใช้เวลาบ่มเพาะทั้งองค์กร คณาจารย์และนักศึกษา ผ่านการลองผิดลองถูกเพื่อการเรียนรู้ ปรับแต่ง และพัฒนารูปแบบการศึกษาไปสู่ผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว และการจัดการศึกษาเป็นงานพัฒนาที่หวังผลระยะยาว ต้องลงทุนสูงทั้งทรัพยากร กำลังคน และเวลา ประกอบกับสถาบันพระบรมราชชนกมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวนมาก การดำเนินการในรูปของการลงมือพัฒนาในบริบทจริงขององค์กร โดยอาศัยการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่เป็นฐาน ซึ่ง

มิใช่การดำเนินโครงการทดลองพัฒนาเป็นบางส่วนแต่อย่างใด เป็นเหตุให้โครงการต้องเผชิญปัญหาอุปสรรคต่างๆ มากมายที่มีอยู่ในระบบผ่านกระบวนการเรียนรู้ และนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติจริงภายในระบบ เป็น “กระบวนการเรียนรู้ระดับสถาบัน” อย่างเป็นขั้นตอนตามความพร้อมของอาจารย์ โดยดำเนินงานอย่างมีเหตุผล รอบคอบ ไม่ขยายตัวแบบก้าวกระโดดแต่ขาดคุณภาพ หลีกเลี่ยงการปฏิรูปเพียงวาทกรรมแต่ให้ลงมือปฏิบัติจริง โดยการปรับทัศนคติและความคิดต่อการเรียนที่ยึดอาจารย์และตำราเป็นที่ตั้ง เกิดความเป็นอิสระทางความคิดและพัฒนา ทำให้อาจารย์และนักศึกษาต่างเป็นกัลยาณมิตรการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. ผลลัพธ์ที่ได้คือ แนวทางในการพัฒนา ทั้งอาจารย์และนักศึกษา แต่ผู้ที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการพัฒนาให้เข้าใจในแนวคิด หลักการ และมีทักษะในการจัดการศึกษาแนวใหม่ (แนวบูรณาการ) อย่างพอเพียง อาจารย์และนักศึกษามีมุมมองกว้างขึ้น สนใจอยากเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการศึกษาสภาพจริงที่อาจารย์ได้จัดการให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์เป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และชี้ประเด็นให้นักศึกษาเห็นความจริง เกิดการประจักษ์ในความเป็นจริง เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาเห็นประโยชน์จากการศึกษาความจริง การพูดคุย และรับฟังผู้อื่น การทำงานเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2549) ที่กล่าวถึงการพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี นั้น บุคลากรต้องเข้าใจบริบทของชุมชน เข้าใจความเป็นอยู่สภาพจริงของบุคคลในชุมชน และร่วมกันพัฒนาภายใต้บริบทของชุมชนนั้น บุคลากรสุขภาพจึงต้องมีทักษะในการศึกษาชุมชนเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. การปฏิรูปการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ ควรดำเนินการในลักษณะการพัฒนาสถาบันและครอบคลุมการจัดการศึกษาทั้งระบบ ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาอาจารย์ผู้สอน การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และการแสวงหาความรู้ในพื้นที่ การปฏิรูปดังกล่าวจะต้องกระทำในลักษณะบูรณาการ เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ไม่

แยกส่วน โดยมีกระบวนการพัฒนาอาจารย์เป็นแกนกลาง

2. หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ จะต้องเป็นกระบวนการที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย บูรณาการทั้งการเรียนรู้โดยทฤษฎีและการเรียนรู้จากสภาพจริง กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักการแสวงหาความรู้ในท้องถิ่น มีความเข้าใจมนุษย์และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

3. การปรับทัศนคติและมุมมองของนักศึกษา เป็นตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จของการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งอาศัยการเรียนรู้ในสภาพจริงเป็นฐาน หากอาจารย์ผู้สอนไม่ได้ตระหนักในอิทธิพลของทัศนคติ อันได้แก่ การมีกรอบในการรับรู้เรื่องราวความจริง และการขาดความใฝ่รู้ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ในวิถีทางข้างต้น

4. กระบวนการปรับทัศนคติและมุมมองเป็นการสร้างสำนึกในจิตที่มองสรรพสิ่งตามความเป็นจริง โดยไม่ยึดติดกับความคิดและความเป็นตัวตนของนักศึกษา การลดอคติต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างโอกาสให้นักศึกษาเกิดการประจักษ์ในอคติของตน และสร้างความใฝ่รู้ด้วยการกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั้น ผลที่เกิดกับนักศึกษาและอาจารย์ที่ได้ปรับทัศนคติสามารถประเมินพัฒนาการได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ จะต้องเป็นกระบวนการที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนการสอน ทั้งการเรียนรู้จากตำราและสภาพจริง นักศึกษาจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ รู้จักการแสวงหาความรู้ในท้องถิ่น มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตลอดจนสามารถพัฒนาจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวจัดเป็นแนวคิด “บูรณาการ” กล่าวคือ มีจุดมุ่งหมายที่พัฒนานักศึกษาให้มีความเข้าใจในศาสตร์ความรู้ต่างๆ อย่างเชื่อมโยง ไม่แยกส่วน และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ โดยมีทักษะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกลไกสำคัญ

6. เนื่องจากเป็นการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่ปรับแนวการเรียนการสอนให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเวลา และความพร้อมของอาจารย์ การดำเนินงานครั้งนี้เป็นการดำเนินงานในระยะเริ่มต้น วิทยาลัยที่ดำเนินงานควรทำวิจัยประเมินผลการสอนควบคู่ไปด้วย เพื่อพัฒนาการสอนไปในทิศทางที่กำหนด และบางวิทยาลัยที่สอนแนวใหม่จนเกิดบทเรียนประสบการณ์มากมาย ควรได้มีการสรุปบทเรียนจัดทำต้นแบบการสอนในรายวิชา และจัดการความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรง (Knowledge management) เพื่อการเผยแพร่และแลกเปลี่ยน

เอกสารอ้างอิง

- ชมพัญญ์ กุญชร ณ อยุธยา. (2540). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2544). *การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน)
- ประเวศ วะสี. (2549). *การพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน สุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานสุขภาวะทั้งหมด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
- ประเวศ วะสี. (2547). *ธรรมชาติของสรรพสิ่ง การเข้าถึงความจริงทั้งหมด*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสำนึกกรีกบ้านเกิด.
- วิชัย โปษยะจินดา. (2550). *เรียนรู้ชุมชนกับภูมิปัญญาท้องถิ่น*. นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนก.